

ความสำคัญของจริยธรรมการวิจัย

ชาย โปธิสิตา

20 ธันวาคม 2559

เรื่องของคำ (ไทย)

- จริยธรรม VS จรรยาบรรณ
 - จริยธรรม — ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศิลธรรม, กฎศีลธรรม
 - จรรยาบรรณ — ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้
- นักวิชาการต่างคนอาจใช้คำต่างกัน
 - คุณธรรมและจรรยาบรรณ, จริยธรรมและคุณธรรม, คุณธรรมและจริยธรรม (นิศา ชูโต)
 - จริยธรรม (บุปผา ศิริรัศมี)
 - จรรยาบรรณ (สภาวิจัยแห่งชาติ)

กรณีการวิจัยทางสังคมศาสตร์

- การวิจัยทางสังคมศาสตร์เป็นการวิจัย**เกี่ยวกับมนุษย์** และทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ (สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง ฯลฯ)
- การดำเนินการวิจัยอาจก่อให้เกิด **“ความเสี่ยง”** ต่อผู้ให้ความร่วมมือในการวิจัย
- เป้าความรับผิดชอบของผู้ทำการวิจัยที่จะตระหนัก และหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อผู้ร่วมในการวิจัย ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม
- **แนวทางปฏิบัติอันได้มาตรฐานเป็นสิ่งจำเป็นที่นักวิจัยพึงรู้และยึดถือปฏิบัติ**

การวิจัยทางสังคมศาสตร์อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงได้อย่างไร

- สังคมศาสตร์สมัยใหม่ให้ความสำคัญแก่ความเป็นภววิสัย (**objective**) ในทุกขั้^๓ขั้นตอนของกระบวนการวิจัย
- ในการเน้นความเป็นภววิสัย (โดยเฉพาะในขั้น^๓ตอนเก็บข้อมูล) นักวิจัยต้องเคร่ง^๓ในหลักการ และบ่อยครั้งต้องดำเนินการอย่างเข้มข้นหรือก้าวร้าว (**aggressive**) จนอาจล้ำเส้น^๓ความเป็นส่วนตัว หรือก่อให้เกิดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้ร่วมในการวิจัยได้

ผลกระทบที่อาจเกิดกับผู้ร่วมในการวิจัย

ผลกระทบมีหลายมิติ และอาจแตกต่างกันไปตามบริบท เรื่องที่ทำการวิจัย และวิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แต่ส่วนมากได้แก่เรื่องต่อไปนี้

- เวลา และความเป็นส่วนตัว
- ความลับ
- ความปลอดภัย
- สิทธิ
- ความสมัครใจ เต็มใจ
- ความวิตกกังวล
- โอกาสทางเศรษฐกิจ
- การถูกเพ่งเล็งหรือตีตราจากสังคม

จุดยืนที่ต่างกันในการทำวิจัย

อาจส่งผลต่อบรรทัดฐานทางจริยธรรมต่างกัน

- จุดยืนที่ยึดความถูกต้องของหลักการและระเบียบวิธีเป็นหลัก เรื่องอื่นเป็นรอง
- จุดยืนที่มุ่งผลของการทำวิจัยเป็นหลัก หลักการและระเบียบวิธีเป็นเรื่องรอง
- จุดยืนที่ยึดความเหมาะสมของการดำเนินการเป็นหลัก ยึดหยุ่นในหลักการและระเบียบวิธี มองผู้ที่เป็นตัวอย่างในฐานะผู้ร่วมในการวิจัย ไม่ใช่ “วัตถุ” (**subject**) สำหรับการวิจัย ที่ผู้ทำวิจัยจะ “ดูดเอาข้อมูล” ออกมาด้วยวิธีใดก็ได้

หลักการสำคัญของจริยธรรมการวิจัย

- **หลักว่าด้วยความเคารพในผู้ให้ข้อมูล**
 - เคารพต่อบุคคล (ความเป็นส่วนตัว, ศักดิ์ศรี, ลักษณะเฉพาะตัว)
 - เคารพในวิถีชีวิตและวัฒนธรรม (ประเพณี, ความเชื่อ, ศาสนา)
- **หลักว่าด้วยการรักษาผลประโยชน์ของผู้ให้ข้อมูล**
 - ความลับ
 - การเสียโอกาส และรายได้ที่อาจสูญเสียเพราะร่วมในการวิจัย
- **หลักว่าด้วยความยุติธรรม**
 - สิทธิที่จะรู้เกี่ยวกับการวิจัย และเหตุผลที่เขาถูกเลือกเป็นตัวอย่าง
 - สิทธิที่จะปฏิเสธการตอบบางคำถาม หรือถอนตัวจากการเป็นตัวอย่างในการให้ข้อมูล

ทุกขั้นตอนของการวิจัยมีประเด็นทางจริยธรรมเกี่ยวข้องด้วย

- ขั้นตอนกำหนดหัวข้อการวิจัย
- ขั้นตอนออกแบบการวิจัย
- ขั้นตอนการเก็บข้อมูล
- ขั้นตอนการวิเคราะห์ และการตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์
- ขั้นตอนรายงานผล
- ขั้นตอนการเก็บรักษาข้อมูล

โครงการวิจัยที่จะยื่นขอการรับรองจริยธรรม ต้องมีข้อมูลที่สมบูรณ์ในเรื่องต่อไปนี้

- วัตถุประสงค์ของการศึกษา
- ประชากรตัวอย่างและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
- รายละเอียดของวิธีการเก็บข้อมูล
- เอกสารขอความยินยอม (รายละเอียดที่จำเป็นเกี่ยวกับการวิจัย, ความสมัครใจ, ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น, ผลดีผลเสียต่อประชากรที่ถูกศึกษา, การเก็บรักษาความลับ, สิทธิที่จะไม่ตอบคำถามใดๆ หรือถอนตัวจากการให้ข้อมูลโดยไม่ถูกลงโทษ)
- ชื่อและที่อยู่ของผู้รับผิดชอบในการวิจัย

Scientific Review vs Ethical Review

- **Scientific review** – มุ่งตรวจสอบความถูกต้องในเชิงวิชาการของโครงการวิจัย เช่น:
 - ความเหมาะสมของเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา
 - ความถูกต้องด้านระเบียบวิธี และการดำเนินการตามระเบียบวิธีในทุกขั้นตอน
- **Ethical review** – มุ่งตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมทางจริยธรรมของโครงการวิจัย โดยเฉพาะประเด็นอันเป็นหลักการสำคัญของจริยธรรมการวิจัยที่กล่าวข้างต้น